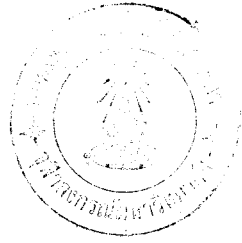

บทที่ 1
บทนำ

หลังจากที่ได้ทรงย้ายราชธานีจากกรุงธนบุรี มาสร้างกรุงเทพฯเป็นราชธานีใหม่แล้ว พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกทรงมีภาระในการฟื้นฟู ปรับปรุง บ้านเมือง ทั้งในทางการเมือง เศรษฐกิจและสังคม ดังจะเห็นได้จากการออกพระราชกำหนดต่าง ๆ การรวบรวมและชำระกฎหมายตราสามดวง การสร้างพระนครขึ้นใหม่ การสร้างและบูรณะวัดวาอาราม การสังคายนาและสร้างพระไตรปิฎก การรื้อฟื้นวัฒนธรรมและประเพณีดั้งเดิม เช่น การเล่นสักวา การแข่งเรือ ฯลฯ และทรงเอาเป็นธุระชวนชายสร้างหนังสือต่าง ๆ ขึ้นเพื่อประโยชน์สำหรับพระนคร ทั้งที่รวบรวมจากของเก่าที่แต่งขึ้นใหม่และที่แปลจากภาษาต่างประเทศ เช่น ไตรภูมิพระร่วง ราชาธิราช รวมทั้งหนังสือวรรณคดีเรื่องสามก๊กนี้ ซึ่ง "...มีคำบอกเล่าสืบกันมาว่า เมื่อในรัชกาลที่ 1 พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมีพระราชดำริรับสั่งให้แปลหนังสือพงศาวดารจีนเป็นภาษาไทย 2 เรื่อง คือ เรื่องไซฮันเรื่อง 1 กับเรื่องสามก๊กเรื่อง 1 โปรดฯให้...เจ้าพระยาพระคลัง(หน) อำนวยการแปลเรื่องสามก๊ก... ในราวปี พ.ศ. 2345 และพิมพ์ครั้งแรกที่โรงพิมพ์หมอบรัดเลย์ ในรัชกาลที่ 5 เมื่อ พ.ศ. 2417 เป็นสมุด 2 เล่ม

วรรณคดีเรื่องสามก๊ก เป็น "จดหมายเหตุเรื่องสามก๊ก" หรือที่จีนเรียกว่า "สามก๊กจี" แต่งขึ้นโดยนักปราชญ์จีนในสมัยราชวงศ์ไต้เหม็ง (พ.ศ. 1911 - 2186) ชื่อ ลอกกวนตง ชาวเมืองฮังจิ๋ว โดยเลือกเอาเรื่องในพงศาวดารตอนหนึ่งมาแต่งขึ้น ต่อมา มีนักปราชญ์จีนอีก 2 ท่าน คือ เม่าจงกั๋ง เป็นผู้แต่ง "พิงโผย" ในทำนองกำกวดหรือกำอธิบาย และ กิมเสี่ยวถาง เป็นผู้เขียนคำอธิบายในทำนองคำนำ เพิ่มเข้าไปโดยยกย่องว่าเป็นหนังสือที่ดี ขยายเนื้อความในพงศาวดารเป็นหลักฐานดียิ่งนัก แม้เรื่องอื่นที่นับว่าดีก็ไม่มีเล่มใดที่ดีถึง เป็นเรื่องที่กล่าวถึงกระบวนการแย่งชิงอาณาเขต ใค้อย่างน่าพิศวง ผู้แต่งเป็นผู้มีความรู้มากทั้งฉลาดเรียงความ สมควรนับว่าเป็นชั้นเอก

คนหนึ่ง และมอบให้เฝ้าจงกัไปแกะตัวพิมพ์ ตีพิมพ์หนังสือเรื่องสามก๊กขึ้น จึงได้มีฉบับพิมพ์แพร่หลายในประเทศจีน และต่อมาได้แปลเป็นภาษาต่าง ๆ กว่าสิบภาษา ¹

วัตถุประสงค์ในการศึกษา

วรรณคดีเรื่องสามก๊กดังกล่าว เป็นที่เชื่อกันว่า ผู้แต่งประสงค์จะให้เป็นการศึกษาอุบายทางการเมืองและการสงคราม ทั้งจะเห็นได้จากเนื้อหาสำคัญของเรื่อง ซึ่งเกี่ยวข้องกับการแย่งชิง และการขยายอำนาจหรืออาณาเขต การใช้สติปัญญา ความรู้ ถอดอุบายต่าง ๆ และการใช้กำลังกองทหาร เข้าต่อสู้กันในระหว่างฝ่ายต่าง ๆ เป็นส่วนใหญ่ จึงนับเป็นวรรณคดีที่มีเนื้อหาของเรื่องเกี่ยวข้องกับสาระในทางการเมือง การบริหารที่น่าสนใจเรื่องหนึ่ง

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์ในสาระเนื้อหาของเรื่องในหนังสือวรรณคดีเรื่อง สามก๊ก นี้ เพื่อศึกษาถึงลักษณะของความรู้ที่สะท้อนให้เห็นจากหนังสือดังกล่าวเฉพาะในส่วนที่เกี่ยวข้องกับผู้นำกับการบริหาร และสรุปผลอย่างเป็นระบบว่า หนังสือสามก๊กซึ่งเชื่อว่าเป็นตำราศึกษาอุบายทางการเมืองและการสงครามนั้น ได้ให้ความรู้ แบบอย่างหรือข้อสังเกตที่สำคัญอะไรบ้าง เฉพาะในส่วนที่เกี่ยวข้องกับเรื่องผู้นำกับการบริหาร

ศูนย์วิทยทรัพยากร

¹ รายละเอียดเกี่ยวกับ การแต่งและการแปลหนังสือเรื่องสามก๊ก ดูเพิ่มเติมจาก กรมพระยาคำรงราชานุภาพ, "ตำนานสามก๊ก" ใน สามก๊กและตำนานสามก๊ก เจ้าพระยาพระคลัง(หน), พิมพ์ครั้งที่ 15. กรมศิลปากร (กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มรรณาการ, 2516), หน้า 6-62

แนวความคิดที่ใช้ในการศึกษา

แมกเคียเวลลี เป็นนักคิดทางการเมืองที่สำคัญและมีชื่อเสียงผู้หนึ่ง และได้สร้างผลงานต่าง ๆ ไว้เป็นจำนวนมาก ทั้งที่เป็นงานเขียนอันเป็นผลจากเมื่อครั้งที่ได้รับราชการเป็นเลขานุการฝ่ายการทูต แห่งฟลอเรนซ์ ในลักษณะของรายงานเรื่องต่าง ๆ เช่น Report on the Florentine's Republic's Efforts to Suppress the Pistoia factions (ค.ศ. 1500), Of the Method of Dealing with the Rebels of the Valdichisna (ค.ศ. 1503), Discourses on Florentine Military Preparation (ค.ศ. 1506), Description of the Affair of France (ค.ศ. 1510), Report on the Affair of Germany (ค.ศ. 1512). และงานเขียนชิ้นสำคัญ ๆ ซึ่งเขียนขึ้นภายหลังจากพ้นจากตำแหน่งทางราชการแล้ว อันได้แก่ The Prince (ค.ศ. 1513), The Discourses on the Ten Books of Titus Livius (ค.ศ. 1512 - 1516), The Art of War (ค.ศ. 1520), The Life of Castruccio Custracani (ค.ศ. 1520), The History of Florence (ค.ศ. 1520 - 1525) ตลอดจนงานเขียนประเภทเสียดสีหรือตลก เช่น The Golden Ass (ค.ศ. 1515), L' Andria Clizis (ค.ศ. 1509), และ Mandragola (ค.ศ. 1512) เป็นต้น

ซึ่งจะเห็นได้ว่างานเขียนที่สำคัญส่วนใหญ่จะเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับ รัฐหรืออาณาจักร ผู้นำหรือผู้ปกครอง การปกครอง การบริหาร การทำสงคราม โดยมีเป้าหมายให้ได้อำนาจหรืออาณาเขตการปกป้องรักษาใน ส่วนที่ตนเป็นเจ้าของอยู่ หรือในการแผ่ขยายอำนาจหรืออาณาเขตเป็นสาระสำคัญของเรื่อง

เพื่อให้สามารถศึกษาวิเคราะห์และเข้าใจถึง ลักษณะความรู้ที่ได้รับจากหนังสือวรรณคดีเรื่อง สามก๊ก กล่าว ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับ ผู้นำกับการบริหาร อย่างเป็นระบบ การศึกษานี้จะนำเอาแนวความคิดของ แมกเคียเวลลี ที่ได้เสนอในหนังสือ

The Prince และ The Discourses ในส่วนที่เกี่ยวข้องและตรงกรณีกับเรื่อง
ผู้นำกับการบริหาร มาเป็นกรอบในการศึกษาวิเคราะห์และสรุปผลการศึกษานี้

ขั้นตอนและวิธีการดำเนินการศึกษา

การศึกษานี้ เป็นการวิจัยเอกสาร (Documentary Research) โดย
วิธีการวิเคราะห์สาระของเรื่อง (Content Analysis) เพื่ออธิบายถึงลักษณะของ
ความรู้ที่ได้รับจากหนังสือวรรณคดีเรื่อง สามก๊ก ตามขั้นตอนและวิธีดำเนินการดังนี้

1. โดยเหตุที่หนังสือวรรณคดีเรื่อง สามก๊ก เป็นที่เชื่อกันว่า ประสงค์จะให้
เป็นตำราศึกษาอุบายทางการ เมืองและการสงครามเป็นสำคัญ ซึ่ง
ย่อมมีส่วนที่เกี่ยวข้องกับทางการบริหารด้วย อย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้
เป้าหมายในการศึกษาวิเคราะห์นี้จึงอยู่บนพื้นฐานของปัญหาที่ว่า
ลักษณะความรู้ที่ได้รับจากหนังสือดังกล่าว ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับ ผู้นำ
กับการบริหาร เป็นอย่างไร มีคำสอนหรือแบบอย่างอะไรบ้าง
2. เนื้อหาของวรรณคดีเรื่อง สามก๊ก เป็นจดหมายเหตุบันทึกพงศาวดารจีน
นับแต่ปลายราชวงศ์ฮั่น ราชวงศ์วุยก๊ก และตอนต้นราชวงศ์จิ้น ดังปรากฏ
ในสาระของเรื่อง ซึ่งอาจแบ่งเป็นช่วงสำคัญ 3 ระยะด้วยกันคือ
  - 2.1 ราชวงศ์ฮั่น ในรัชกาลพระเจ้าเหี้ยนเต้ ทరుกลง อำนาจ
ตกแก่ตั้งโต๊ะ หัวเมืองต่าง ๆ แข็งเมืองกันขึ้น จนตั้งโต๊ะ
ถูกกำจัดไป
  - 2.2 โจโฉ ได้เป็นมหาอุปราช เล่าปี่และซุนกวนคอย ๆ แข็ง-
เมืองขึ้น จนแตกเป็นสามก๊กอย่างเห็นได้ชัดเป็นทางการ
เมื่อโจโฉ ได้เป็นที่วุยก๊ก และต่อมาโจโฉบังคับให้ -
พระเจ้าเหี้ยนเต้มอบราชสมบัติให้แก่ตน ในขณะที่เล่าปี่
ตั้งตัวเป็น เจ้าฮันตั้ง และต่อมาตั้งตนเป็นสมมติจักรี

พระนามว่า พระเจ้าเจียงมู ส่วน ซุนกวน เริ่มจาก
ได้รับมอบอำนาจสืบจาก ซุนเซ็ก จนเป็นพระเจ้าซุนกวน

- 2.3 พระเจ้าเล่าเสี้ยนอ่อนน้อมต่อ เติ้งงาย ทหารของ
สุมาเจียวและสุมาเอียน ผู้ได้รับอำนาจเป็น พระเจ้า-
จิ้นออง สืบจากบิดาไคซึ่งราชสมบัติจาก พระเจ้าโจฮวน
จนท้ายที่สุดไคชัยชนะ ซุนโฮ เจ้าเมืองกังตั๋ง รวมเป็น
ก๊กเดียวกัน ชื่อว่าอาณาจักรไคจิ้น

การศึกษานี้ จะกำหนดเอาในช่วงระยะตอนกลางของเรื่อง
อันนับเป็นช่วงที่กำลังค่อย ๆ แยกแยกจากกันและกลายเป็น สามก๊ก
ซึ่งมีความสำคัญและต้องใช้ความสามารถ ความระมัดระวัง ซึ่งกัน-
และกันเป็นพิเศษ เป็นช่วงระยะสำคัญในการศึกษานี้

3. จากสาระเนื้อหาของเรื่อง จะเห็นได้ว่า เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับ
ผู้นำและการปกครองบริหารรัฐ การทำสงคราม ซึ่งแสดงให้เห็น
ถึงคุณลักษณะ บทบาท และการประพฤติปฏิบัติ ตลอดจนกิจกรรมของ
ผู้นำเป็นสำคัญ การศึกษานี้ จึงมุ่งที่จะศึกษาถึงกลุ่มผู้นำดังกล่าว
ทั้งในด้านคุณลักษณะ บทบาท และการประพฤติปฏิบัติตนของผู้นำ
เป็นกลุ่มสำคัญ
4. การศึกษานี้มีเป้าหมายในการวิเคราะห์ศึกษาจากสาระสำคัญในเนื้อ-
ความ (Theme) ของเรื่องเฉพาะในส่วนที่เกี่ยวข้องกับ ผู้นำกับการบริหาร
ที่แสดงให้เห็นในหนังสือวรรณคดีเรื่อง สามก๊ก เป็นหลักสำคัญ
5. ในการศึกษาถึงกลุ่มผู้นำดังกล่าว จะพิจารณาถึงผู้นำที่มีบทบาทสำคัญ-
และเป็นตัวเอกของเรื่อง ในช่วงตอนกลางของเรื่อง ขณะที่แตกเป็น
สามก๊ก โดยเลือกเอา เล่าปี่ โจโฉ ซุนกวน เป็นประชากรที่ใช้ใน
การศึกษานี้

6. ในการศึกษาวิเคราะห์และสรุปผลการศึกษาดัง ลักษณะความรู้ ที่เกี่ยวกับผู้นำกับการบริหาร ที่ได้รับจากหนังสือวรรณคดีเรื่อง สามก๊ก มีวิธีการโดย

6.1 สร้างกรอบแนวความคิดเกี่ยวกับเรื่อง ผู้นำกับการบริหาร จากแนวความคิดทางปรัชญาการเมืองของ แมคเคียเวลลี

6.2 ใช้กรอบแนวความคิดดังกล่าว ในการพิจารณา ศึกษา - วิเคราะห์ สาระสำคัญในเนื้อหาของเรื่อง ที่เกี่ยวกับคุณลักษณะ บทบาท การประพฤติปฏิบัติ ในส่วนของเรื่อง ผู้นำกับการบริหาร ของตัวละครที่ศึกษา คือ เล่าปี่ โจโฉ และซุนกวน โดยแบ่งเป็นระยะก่อนได้รับอำนาจ และหลังจากได้รับอำนาจ เป็นผู้ปกครอง หรือผู้นำแล้ว ในช่วงตอนกลางของเรื่อง สามก๊ก ขณะที่กำลังเริ่มแตกแยกและแบ่งเป็นสามก๊ก

6.3 สรุปผลการศึกษาวิเคราะห์เป็น ลักษณะความรู้ ที่เกี่ยวกับผู้นำกับการบริหาร ที่ได้รับจากหนังสือเรื่อง สามก๊ก โดยดูจากลักษณะ หรือกิจกรรมที่เกิดขึ้น ซึ่งมีความถี่ของเรื่อง และมีความต่อเนื่องของเรื่องที่เกิดขึ้นสม่ำเสมอ อันน่าจะแสดงให้เห็นถึงความสำคัญ หรือสิ่งที่พยายามแสดงให้เห็นถึงลักษณะความรู้ ดังกล่าว

7. รายงานสรุปผลการศึกษาวิเคราะห์

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

หนังสือวรรณคดีเรื่อง สามก๊ก เป็นหนังสือที่แพร่หลายและได้รับการยกย่องว่าเป็นตำราศึกษาอุบายทางการเมืองและการสงครามที่สำคัญ ดังกล่าว การศึกษาวิเคราะห์ถึงลักษณะความรู้เกี่ยวกับ ผู้นำกับการบริหาร ที่ได้รับจากสาระสำคัญของเรื่อง

ตามขั้นตอนและวิธีดำเนินการ ตลอดจนกรอบแนวความคิดในการศึกษา อย่างเป็นระบบดังกล่าวข้างต้น จึงน่าจะเป็นประโยชน์ช่วยให้ได้รับสาระความรู้ที่น่าสนใจ ซึ่งได้มาจากแหล่งข้อมูล และ วิธีดำเนินการในอีกแนวทางหนึ่ง นอกเหนือจากวิธีการเชิงพฤติกรรมศาสตร์ที่ใช้ศึกษากันทั่วไป ที่ยังไม่มีผู้ใดศึกษาในลักษณะนี้มาก่อน และอาจเป็นแนวทางในการศึกษาวิเคราะห์ตามลักษณะดังกล่าวอย่างกว้างขวางต่อไป

การเสนอรายงานสรุปผลการศึกษา

การเสนอรายงานสรุปผลการศึกษาเรื่อง ผู้นำกับการบริหารในวรรณคดีเรื่อง สามก๊ก นี้ แบ่งออกเป็น 5 บท ดังนี้คือ

- บทที่ 1 บทนำ
- บทที่ 2 กรอบแนวความคิดในการศึกษา ..... (เสนอแนวความคิดพื้นฐานที่สำคัญของ แมคเคียเวลลี และกรอบแนวความคิดเรื่อง ผู้นำกับการบริหาร ตามแนวความคิดทางปรัชญาการเมืองของ แมคเคียเวลลี ที่ใช้ในการศึกษาวิเคราะห์และสรุปผลการศึกษา)
- บทที่ 3 สามก๊ก..... (เสนอเรื่องย่อของวรรณคดีเรื่องสามก๊ก และเน้นศึกษาถึง คุณลักษณะ บทบาท การประพฤติปฏิบัติ และในกิจกรรมสำคัญ ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับ ผู้นำกับการบริหาร ของประชากรที่ใช้ในการศึกษา อันได้แก่ เล่าปี่ โจโฉ และซุนกวน ระยะเวลาที่ได้อำนาจหรือตำแหน่ง กับระยะเวลาหลังจากได้รับอำนาจหรือตำแหน่งแล้ว ในช่วงระยะตอนกลางของเนื้อเรื่อง ซึ่งเป็นตอนที่กำลังค่อย ๆ แยกแยกจากกัน จนแตกเป็นสามก๊ก เป็นสำคัญ)

บทที่ 4 ผู้นำกับการบริหาร ในวรรณคดีเรื่องสามก๊ก.....(เสนอ
บทวิเคราะห์ตามกรอบและวิธีดำเนินการศึกษา สรุปผลถึงลักษณะ
ความรู้ที่เกี่ยวกับเรื่อง ผู้นำกับการบริหาร ที่ได้จากวรรณคดี
เรื่อง สามก๊ก นี้)

บทที่ 5 บทสรุป

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย